

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนอย่างมาก ซึ่งจะสังเกตได้จากวิกฤตการณ์ทั้งในและภายนอกประเทศ กราวโศกที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ประเทศด้อยพัฒนาจะเป็นประเทศที่ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุด กราวโศกที่เศรษฐกิจภายในประเทศด้อยพัฒนาทรุดต่ำลง ผู้ที่มีรายได้น้อยก็จะเป็นผู้ต้องรับภาระต่าง ๆ ในสังคมนั้นเกือบทั้งหมดเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้ที่มีรายได้น้อยก็ต้องทำงานหนักและขาดเวลาสำหรับการพักผ่อนตามความจำเป็นของชีวิต ต่อสู้เพื่อหาสิ่งที่ต้องการเพื่อความอยู่รอด คือปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัยนั้นมีความสำคัญน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับความจำเป็นด้านอื่น ๆ ผู้ที่มีรายได้น้อยไม่สนใจในเรื่องเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของตนเอง ละเลยต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของบริเวณที่อยู่อาศัยนั้น เกิดสภาพการอยู่อาศัยอย่างแออัด ไม่เป็นระเบียบขาดสุขลักษณะ มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ปัญหาคนว่างงาน ปัญหาแหล่งอาชญากรรม แหล่งเพาะเชื้อโรค แหล่งมั่วสุ่ม และแหล่งจำหน่ายยาเสพติดต่าง ๆ

ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมในลักษณะนี้เกิดขึ้นมากมายทั้งในประเทศด้อยพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว ที่มีความเจริญทางวิชาการและเทคโนโลยี เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา หรือประเทศในแถบทวีปเอเชียที่กำลังพัฒนาอย่างเช่น ประเทศไทย ปัญหานี้จะมีการยุติได้อย่างไร

ในประเทศไทย การเพิ่มจำนวนของประชากรอย่างรวดเร็ว กูเหมือนจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการใช้น้ำที่อันจำกัดในบางส่วนของเมือง และเป็นการเพิ่มภาระ

การรับผิดชอบชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมืองออกไปอย่างไม่มีวันสิ้นสุด ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเมืองใหญ่หรือเมืองหลวง ซึ่งเป็นแหล่งรวมความเจริญ จะมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากเป็นทวีคูณ¹ ส่วนใหญ่เป็นประชากรที่อพยพโยกย้ายมาจากชนบททั้งสิ้น บุคคลเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายต้องการหารายได้เพิ่มเติมในยามที่ว่างจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือต้องการเข้ามาหางานทำในเมืองหลวง

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีอัตราการเพิ่มประชากรประมาณร้อยละ 5 ต่อปี ในจำนวนทั้งหมดนี้ มากกว่าร้อยละ 50 เป็นกลุ่มชนที่มีรายได้น้อย² เป็นพวกที่ไม่สามารถจัดหาที่อยู่อาศัยที่มีมาตรฐานและถูกสุขลักษณะ ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยและปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม

การศึกษาเพื่อทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ไม่ไ้มุ่งถึงสภาพที่อยู่อาศัยที่เสื่อมเสียหรือแหล่งเสื่อมโทรม หรือสลัมที่อาจมองเห็นได้ในทุก ๆ แห่ง เช่น ย่านกินแดง ห้วยขวาง แหล่งเสื่อมโทรมหลังบ้านมนังคศิลา แหล่งเสื่อมโทรมย่านคลองเตย เป็นต้น แต่จำเป็นต้งนำมากล่าวไว้ในตอนแรกเพื่อแสดงให้เห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมนั้นมีเกิดขึ้นทั่วไป และปัญหานี้สร้างความสนใจอย่างแท้จริงจากรัฐบาลและเอกชน รวมทั้งผู้ที่พักอาศัยอยู่ในที่พักอาศัยของตนเองในแหล่งเสื่อมโทรม

ปัญหาถือ การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในอาคารที่พักอาศัยอย่างไรจึงจะสามารถตอบสนองพฤติกรรมความเป็นอยู่ของผู้พักอาศัยได้อย่างดีทั้งทางตรงคือ ให้ประโยชน์ของการพักอาศัย ซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการป้องกันอันตรายต่าง ๆ ทั้งจากมนุษย์ สัตว์ สภาพแวดล้อม และในทางอ้อมคือการช่วยส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งหมด

¹อัน นิยมมานเหมินทร์, การผังเมืองระบบขยายความเจริญนครหลวง (พระนคร : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 252.

²นิพนธ์ เทพวัลย์, ลักษณะความเป็นเมืองและการขยายขนาดของเมืองของนครหลวงกรุงเทพธนบุรี รายงานสัมมนาเรื่อง ปัญหานครหลวง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 26 - 28 มีนาคม 2515 หน้า 12.

5. แนวความคิด และการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพที่ตอบสนองพฤติกรรมผู้ใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิทยานิพนธ์เป็นการวิเคราะห์และหาแนวทางสำหรับการออกแบบที่อยู่อาศัย การจัดสภาพแวดล้อม ให้มีความสอดคล้องกลมกลืนไม่เกิดปัญหาต่อเนื่อง ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตใน สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม การศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นขั้นตอนของการทำงานวิจัย และ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ซึ่งอาจมีส่วนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงระบบ ของสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยนำมาพิจารณาในแง่การจัดสภาพที่อยู่อาศัยของผู้ที่มี รายได้ต่ำ ใต้อายุอย่างมีความสุข ไม่เดือดร้อนต่อวิถีชีวิตประจำวันดังที่เคยปฏิบัติมาในอดีต

ตำบลบางแค เขตภาษีเจริญ เป็นบริเวณที่เลือกสำหรับการทำงานวิจัย เป็น ตำบลใหญ่ ประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 15 หมู่บ้าน การทำงานจำเป็นต้องเลือกบางหมู่บ้าน เป็นตัวแทนในการศึกษาเฉพาะและต้องเป็นหมู่บ้านที่มีประชากรมากพอ มีลักษณะเป็นตัวแทน ของกลุ่มหมู่บ้านทั้งหมด

การทำงานวิทยานิพนธ์แบ่งระยะเวลาการทำงานออกเป็น 3 ขั้นตอน คือระยะ การเตรียมงาน และการค้นคว้าในห้องสมุด ระยะการทำงานวิจัย และระยะเวลาสำหรับการ ออกแบบ

ระยะการเตรียมงานและการค้นคว้าในห้องสมุด เป็นระยะเริ่มต้นการทำงาน วิทยานิพนธ์ เป็นการศึกษาและหาแนวทางสำหรับการทำงานทั้งหมด และเตรียมการทำงาน ต่าง ๆ

ระยะการทำงานวิจัย เป็นการออกทำงานวิจัยที่บริเวณที่เลือก คือตำบลบางแค การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์สรุปข้อมูลต่าง ๆ ทำเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้คือ

1. การสำรวจโดยทั่วไป ๆ ไป เพื่อเลือกบริเวณที่เหมาะสมสำหรับการทำงาน วิจัย คือบริเวณของผู้มีรายได้น้อยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ตามสภาพเศรษฐกิจ โดยขั้นต้นจะสังเกต ลักษณะความเป็นอยู่โดยทั่วไป ลักษณะของอาคารที่พักอาศัย สภาพสังคม เศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม

2. ทักคอกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่สามารถช่วยเหลือในการทำงานวิจัยทำ ใ้สะดวก ช่วยให้การทำงานวิจัยติดต่อกับเจ้าของที่พักอาศัยต่าง ๆ นั้นโดยสะดวกเพื่อจะเก็บ ข้อมูลต่าง ๆ โดยอาศัยวิธีการออกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตเกี่ยวกับทุก

กรรมและสภาพแวดล้อมของชุมชนผู้มีรายได้น้อย

การออกแบบสอบถาม ทำเป็น 2 ชุดด้วยกัน คือชุดที่ 1 ใช้ทดสอบดูว่าแบบสอบถามได้ช่วยให้นักวิจัยทำได้ตามจุดประสงค์หรือไม่ ชุดที่ 2 เป็นชุดที่ใช้ในการปฏิบัติงานจริง โดยแก้ไขข้อบกพร่องของชุดที่ 1 และการออกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ทำงานวิจัยเป็นผู้ดำเนินงานโดยตรง ช่วยให้ผู้สามารถศึกษา ความผิดพลาดในการตอบแบบสอบถามได้อย่างมาก สามารถใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามได้เกือบทั้งหมด

3. ทำเนิงานวิจัย ได้แก่ การออกแบบสอบถามการสัมภาษณ์และสังเกตตามหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เลือกสุ่มเป็นตัวอย่างโดยวิธีทางสถิติ เพื่อให้หมู่บ้านเหล่านั้น เป็นตัวแทนของกลุ่มทั้งหมด การเก็บข้อมูลได้มีการบันทึกและถ่ายภาพเป็นหลักฐานการทำงานวิจัยเป็นการทำงานที่ใช้เวลานานที่สุด

4. การวิเคราะห์และสรุปข้อมูล หลังจากที่ได้แจกแจงความถี่ของข้อมูลเรียบร้อยแล้ว มีการสรุปข้อมูลโดยวิธีทางสถิติ หาการ้อยละ ความถี่สัมพัทธ์ และแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยพิจารณาจากสภาพของข้อมูล จากนั้นนำผลที่ได้แสดงเป็นตารางกราฟอธิบายและแสดงแผนภาพให้เป็นที่น่าสนใจ

5. นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ มาตรวจสอบกลับกับสภาพความเป็นอยู่จริงว่าสามารถตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ได้จริง ๆ หรือไม่ โดยเปรียบเทียบการใช้เนื้อที่และความสัมพันธ์ของห้องต่าง ๆ ของอาคาร และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

6. คำวนการใช้พื้นที่ภายในอาคาร โดยพิจารณาพฤติกรรมการใช้เนื้อที่ภายในและภายในอาคาร นำผลที่ได้มาสอบกลับกับงานออกแบบของรัฐบาลหรือเอกชน ที่ได้สร้างสรรงานในประเภทเดียวกัน คืออาคารที่พักอาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและความเหมาะสมกัน

หลังจากการทำงานวิจัย ได้ข้อสรุปถึงลักษณะที่ควรจะเป็นของอาคารที่พักอาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ซึ่งสามารถตอบสนองพฤติกรรมต่าง ๆ และมีความสอดคล้องกับสภาพ

แวดล้อมกายภาพแล้ว การทำงานต่อไป เป็นการออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 2 แนวความคิดคือ

1. การออกแบบเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมทางกายภาพของอาคารที่หักอาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

2. การออกแบบ โดยนำความคิดและการสร้างสรรค์ตามวิธีเทคนิคสมัยใหม่ร่วมการวางแผนแผนของชุมชน เพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสังคม เป็นการออกแบบเพื่อแสดงแนวการสร้างสรรทางสถาปัตยกรรมชุมชน